

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 7/4 2018 s. 2430-2451, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

SANAL KÜLTÜR ORTAMINDA YENİDEN YARATILAN GELENEKSEL TÜRK ANLATI KAHRAMANLARI

İsmail ABALI*

Geliş Tarihi: Haziran, 2018

Kabul Tarihi: Kasım, 2018

Öz

İnsanlık tarihine yön veren gelişmelerden birisi de internet kullanımının basitleşmesi ve yaygınlaşmasıdır. Özellikle sosyal medya gibi platformlarda çokça kullanılan bu evrensel ağ kapsamında yüz yüze iletişim, yerini sanal iletişime bırakmıştır. Ait olduğu toplumun çeşitli değişim ve gelişmelerine göre şekillenen kültürel unsurlar da bu iletişimsel farklılaşmalar doğrultusunda yeniden yaratılmıştır. Bireylerin kendi düşünce ve algılayış tarzına bağlı olarak içerik üretilen sanal ortamda geniş kitlelerle paylaşabilmesi bağlamında ortaya çıkan bu durum, çağın gerektirdiği beklenti ve ihtiyaçları da karşılayarak bireysellikten kurtulup toplumsal bir yapıya bürünür. Böylece tek bir kişinin kendi zevk ve düşüncesine göre oluşturduğu gelenekselin yeni yaratım formu, sanal platformları kullanan diğer bireylerce de beğenilip kabul edilerek kolektif bir unsur hâline gelir. Kanımızca Türk kültürüne ait geleneksel unsurlar da içinde bulunduğumuz çağın gereklerine göre yeniden yaratılmaktadır. Bu çalışmada geleneksel Türk anlatı kahramanlarından Nasreddin Hoca, Keloğlan, Dede Korkut, Deli Dumrul ve Ferhat'ın sanal kültür ortamında güncellenmesi ve bu güncelleme esnasında muhafaza ettiği, yitirdiği ve kazandığı nitelikler tespit edilip değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Anlatı kahramanları, Sanal kültür ortamı, Dijital çağ, Geleneğin güncellenmesi.

TRADITIONAL TURKISH NARRATIVE HEROES RENEWED IN VIRTUAL CULTURAL ENVIRONMENT

Abstract

One of the developments that lead to the history of humanity is the simplification and diffusion of internet usage. In this universal network, which is widely used in platforms such as social media, face-to-face communication has been replaced by virtual communication. The cultural elements shaped according to the various changes and developments of the society they belong to have been re-created in the light of these communicative variations. This situation, which occurs in the context of the way individuals produce content depending on their own thinking and perception and can share them with a wide audience in a virtual environment, meets the expectations and needs of the age and gets rid of individuality and takes on a social structure. Thus, the new form of creation created by a single person according to his own taste and thought becomes a collective element by being accepted and accepted by other individuals who use virtual

* Dr. Öğr. Üyesi; Iğdır Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ismail.abali@igdir.edu.tr.

platforms. In our opinion, the traditional elements of Turkish culture are being recreated according to the requirements of the era. In this study, the traditional Turkish narrative heroes Nasreddin Hoca, Keloğlan, Dede Korkut, Deli Dumrul and Ferhat were updated and evaluated during a virtual culture.

Keywords: Narrative heroes, Virtual cultural environment, Digital age, Update of tradition.

Giriş

Metinlerin varyantları veya benzerleri üzerinde yapılan incelemelerle o metinlerin ilk formuna ulaşma esasına dayalı araştırma yöntemleri, belki de yazınsal bilimlerin ortaya çıktığı ilk dönemlere kadar uzanmaktadır. Gerek yazılı gerek de sözlü metinler üzerinde uygulanan bu yöntemlerle birçok metnin ilk formu hakkında çığır açıcı bilgiler edinilmiş, literatür tarihinde köklü değişiklikler kendini göstermiştir. Günümüzde ise oluşum, etkileşim ve değişim özelliklerine dair yeni fikir ve görüşlerin ortaya çıkmasıyla da metinler üzerinde farklı inceleme ve yeni bakış açıları tezahür etmiştir. Bu bağlamda Barthes'a göre metinler, *okunabilir* ve *yazılabilir* olarak iki farklı şekilde değerlendirilmelidir. Yazılabilir bir metin yeni yorumlama ve anlamlandırmalara açık iken okunabilir metinlerde ise böyle bir durumdan söz etmek mümkün değildir. Çünkü okunabilir bir metin, yeni yorumlara kapalı, kendi döneminin şartları mevcut olduğu sürece yaşayabilen, yerelin alanına sıkışmış bir metindir (Akt.: Aktulum, 2013, s. 132). Dolayısıyla folklorik bir eserin kendi döneminde, kendi bağlamında okunmasının önünde de böyle bir tehlike vardır. Bu nedenle folklorik ürünlerin unutulma tehlikesi karşısında, başka eserlerde kullanılarak yeniden gündeme getirilmesi gerekmektedir. Nitekim metinlerarasılığın en önemli işlevi de unutulmaya yüz tutmuş eski yapıtları canlandırmaktır. Bu bağlamda metinleşen, bir fikre gönderme yapan folklorik birimler kalıplaşarak farklı kontekstlerde yinelenebilir bir duruma gelebilir. Bu folklorik birimler, hikâyenin tüm yükünü üstlenen ve dinleyicinin duymayı beklediği özlü bir söz (Aktulum, 2013, s. 23-139) ya da folklorik ürünün bir motifi, bir epizodu olabilmektedir. İncelemeye esas aldığımız geleneksel anlatı kahramanlarında kalıplaşan ve sanal ortamlarda yinelenen bu birimler; Nasreddin Hoca'da göle maya çalma, Keloğlan'da zeki kişilik, Dede Korkut'ta hikâye anlatıcılık, Deli Dumrul'da kuru çayın üzerine köprü yapma, Ferhat'ta ise dağ delme eylemi olarak ortaya çıkmıştır.

Yıldırım'a göre kültürün kayıtlara geçen ve yazılı gelenekte yer alan unsurları, tespit edildikleri andaki niteliklerini koruyabilirken sözlü geleneğe ait kültürel unsurlar ise geleneğin karakteristik özelliklerine bağlı olarak sürekli değişim ve gelişimi sebebiyle yapı, şekil, içerik ve işlev bakımından çeşitli değişikliklere uğrayabilir (Yıldırım, 1998, s. 37). Sözlü ürünler, insanların ortak zihninin geçirdiği bazı evreler doğrultusunda, mensubu olduğu toplumun değişen ihtiyaç ve beklentilerine paralel olarak türleri bağlamında birtakım değişik formlara bürünebilir. Bu bağlamda insanların dünyayı ve evreni anlamlandırma üzerine geliştirdiği mitik

anlatıları, gerek değişen ihtiyaçlar gerek de sosyokültürel hayatın getirdiği yeni yaşam tarzları neticesinde efsane, masal, destan, hikâye vb. türlere evrilmiştir (Boyras, 2008, s. 109-110). Yazı ve matbaanın bilinmediği, yani iletişimin yalnızca sözel olarak gerçekleştirildiği birincil sözlü kültür ortamlarında yaratılıp konuşma diliyle yayılan bu sözlü ürünler, günümüzde ise ikincil sözlü kültür ortamında yeniden vücut bulmuştur. Bugünün teknolojisinde kullanılan radyo, televizyon, telefon ve diğer elektronik araçların sözlü niteliği, bu ürünleri tekrar konuşma diline aktarma işlevi ile ikincil sözlü kültür ortamının meydana gelmesinde etkili olmuştur (Ong, 2004, s. 23-24). Bu bağlamda birincil sözlü kültür ortamında anlatılıp dinlenen masal, efsane, halk hikâyesi gibi türlerin yerini film, dizi, animasyon ve çizgi film gibi ikincil sözlü kültür ortamına özgü türler almıştır.

Teknolojinin baş döndürücü bir hızla gelişmesi, elektronik iletişim araçlarını da yetersiz kılmış ve içinde bulunduğumuz yüzyılı adeta sanal bir iletişim dünyası hâline getirmiştir. Özellikle bilgisayarlar ve bilgisayar niteliğine sahip akıllı telefonlar sayesinde iletişim, akıl almaz bir biçimde gelişim göstermiştir. Mitik anlatılardan bu yana insanların değişen yaşamına ayak uyduran folklorik ürünler, dijital çağa da uyum sağlamış ve diğer kültür ortamlarında yaşamaya devam ederken sanal kültür ortamında da yerini almıştır. Nitekim gelenek unsurlarını “durağanlık”tan ziyade “yaratıcılık” ve “gelişim” kavramlarıyla özdeşleştiren Ekici (2008, s. 34), “güncelleme” adıyla ifade ettiği bu durumu, teknoloji ve bilgisayarın günlük yaşamdaki etkinliğine bağlar. Ona göre güncelleme, folklorik bir yaratmanın içinde bulunulan zamana, dar ve geniş anlamda mekâna, mevcut sosyokültürel yapılara uygun hâle getirilmesidir. Böylece folklorik ürünler, çağın ihtiyaç ve beklentilerine cevap vererek kazandığı yeni niteliklerle farklı formlar hâlinde yaşamaya devam eder.

Dijital çağın, şüphesiz, en büyük ihtiyacı görsellik, anlık zaman dilimi ve mizahtır. Yüzyıllardır sözcüklerin hüküm sürdüğü dünyada, özellikle de iletişim alanında, insanlar okumak yerine görmeyi yeğlemektedir (Tüzel, 2010, s. 697-698). İşte bu sebeple sanal kültür ortamında oluşturulan her unsurun görsel bir nitelik taşıması, dijital ortamda daha çok kişiye ulaşma imkânını sağlamaktadır. Görselliğin bir başka işlevi de tek bir kare ile birden çok olay ve durumu yazısız bir şekilde anlatabilmesidir. Yukarıda da ifade edildiği gibi günümüz bireylerinin güncel ihtiyacı *okuma* eyleminden ziyade *görme* etkinliklerine dayanmaktadır. Bu durum da sanal kültür ortamında görme duyusuna hitap eden unsurların daha çok oluşturulması ve daha kolay yayılmasını hızlandırmaktadır. Bu çerçevede görselliğin en önemli işlevlerinden biri de mizah yaratma eylemine zemin hazırlamasıdır. Birbiriyle herhangi bir ilişkisi olmayan ya da öyle zannedilen bir görsel ve anlatılmak istenen durumun harmanlandığı paylaşımlar, dijital ortamda çok rağbet görmektedir.

Geleneksel anlatı kahramanlarının dijital kültür ortamında yeniden yaratılmaları edebî ürünlerin medyalararasılık kavramıyla da ilgilidir. Nitekim Kayaoğlu (2009, s. 9-54), temelini metinlerarasılık ilkesinin oluşturduğunu ifade ettiği medyalararasılık kavramının daha geniş bir anlamda tanımlanmış olduğunun altını çizerek söz konusu kavramı ortak bir paydada birleşen medyaların teknik şartlarının da anlam oluşturma belirleyici bir ögesi olduğunu vurgular. Buna göre medyalararasılık, farklı medyaların birbirleriyle olan teması, birlikteliği, birbirlerini etkilemesi ya da estetik anlamda birleşmesi olarak tarif edilebilir. Medyalar arasındaki karşılıklı etkileşimden bir fayda elde etmek üzere sanatçılar tarafından kullanılan bir yöntem olan medyalararasılık, bir medyaya özgü konu, sunum biçimi, söylem veya yöntemsel unsurların başka medya türlerine dâhil edildiğinde önceki medyaya ait bu unsurların yeni medya türü bünyesinde bulunduğu kanıtlanabilir ya da fark edilebilir olmasıdır. İnceleme kısmında ele alacağımız geleneksel Türk anlatı kahramanlarının (Nasreddin Hoca, Keloğlan, Dede Korkut, Deli Dumrul ve Ferhat) sözlü ve yazılı kültür ortamlarının ardından görsel medyada film, dizi ve çizgi film olarak ses ve görüntü ile kayıt altına alınması ile dijital ortamda caps ve karikatür gibi paylaşımlar aracılığıyla yeniden yaratılması da tamamıyla sanatsal ürünlerin medyalararasılık ilkesi ile ilgilidir.

Geleneksel anlatı kahramanlarının sanal kültür ortamında yeniden yaratıldığı paylaşımlar, çalışmanın örnekleme olarak seçilmiştir. Aldıkları tıklanma oranları ve beğenilere göre tercih edilen paylaşımların alıntılı olduğu internet siteleri (URL-...) şeklinde metin içerisinde gösterilmiş, kaynakça kısmında ise tam adresleri ayrıntılı olarak yazılmıştır. Paylaşımların büyük çoğunluğu (22'si) karikatürdür. Mizah dergilerinde yayımlandıktan sonra internet ortamlarında paylaşılmaya başlanan bu karikatürler, sanal mizahın da en çok rağbet gören unsurlarından biridir. İncelememize esas olan paylaşım türlerinden üçü (Paylaşım 10-11-12) “özü olmayan sözler¹” adıyla bilinen görsellerdir. Geleneksel Türk anlatı kahramanlarının yeniden yaratıldığı son paylaşım türü ise caps² (Paylaşım 3).

¹ “Ünlülere ifade trolleme” (Karahisar, 2015: 87) olarak da bilinen bu paylaşım türü, tarihte yaşamış bilim insanı, devlet adamı, sanatçı, sporcu gibi ünlü kişilerin fotoğrafının yanına çeşitli açılardan ilişki kurularak (uzmanı olduğu alanın ya da isminin günümüz anlayışıyla yeniden yorumlanması gibi) söylemiş gibi gösterilen sözlerin yazılmasıyla oluşturulan ve mizah yaratmak amacıyla üretilen paylaşımlardır: “Dünya senin etrafında dönmüyor, güzel kız! – Galile” ya da “Hocam evde unutmuşum-Alois Alzheimer” gibi...

² Sanal âlemin en çok paylaşılan türlerinden biri olan “caps” sözcüğü İngilizce “yakalamak” anlamına gelen “capture” kelimesinin kısaltılmasıyla oluşturulmuştur (Aktaş, 2016, s. 6). Capsler de mizah yapmak amacıyla üretilen ve herhangi bir fotoğraf ya da videonun anlık görüntüsünün altına kırmızı bir şerit çekilip ilişki kurulacak olayla ilgili sözlerin yazılması esasına dayanan bir paylaşım türüdür.

Türk Anlatı Kahramanlarının Sanal Ortamlarda Yeniden Yaratılması

1. Nasrettin Hoca

Nasreddin Hoca, Türk dünyasında, fıkra türünün en büyük kahramanıdır. Türk'ün yaşadığı her coğrafyada bilinen ve fıkraları anlatılan Nasreddin Hoca, Türk insanının mizah, bilgelik ve zekâsının tek vücutta toplandığı kolektif bir şahsiyettir. Nasreddin Hoca, insanların bazı konularda sürekli kendisine danıştığı, toplumun önde gelen, saygın bir kişiliği; bireyler arasındaki husumeti çözen bir halk hukukçusudur. Hoca, toplumun en büyük sosyal eleştirmenidir. Karşılaştığı düzensizlikleri ince alaylı bir şekilde eleştiren Hoca, aynı zamanda nükteci ve büyük bir söz ustasıdır. Kısacası Nasreddin Hoca “örnek bir insan” tipidir (Öğüt Eker, 2014, s. 121).

Sözlü kültür ortamında anlatılagelen ve yazılı kültür ortamlarında da güncellenen Nasreddin Hoca, her çağa ayak uydurmuş ve ona; fıkra kitaplarında ve karikatürlerde çapkınlık yapan, içki içen, siyasi partileri ve hükümetleri eleştiren bir hüviyet kazandırılmıştır. Dijital kültür ortamında da sanal fıkralar dâhilinde korunan, yaşatılan ve geleceğe aktarılan Nasreddin Hoca; varlığını etkin bir şekilde sürdürmektedir. Bu ortamlarda Hoca'nın kazanı yerine laptopu doğurmakta; kürkü yerine nicki (kullanıcı adı) rağbet görmekte ve buna benzer geleneksel ile sanal dünyaya ait unsurlar yer değiştirmektedir (Aslan, 2011, s. 39-60). Söz konusu güncellemelere göre gelenekte olduğu gibi sanal âlemde de insanlara ders vermeyi sürdüren Hoca (Özdemir, 2010, s. 37), bir pazarlamacı olarak da yine sanal fıkralarda yerini almış; fıkraları ürün satışı yapan internet sitelerinde yeniden yaratılmıştır (Daşdemir, 2014, s. 210-219). Hoca'nın bazı fıkraları da karikatürlere evrilmiş ve sanal ortamda bu şekilde yayılmıştır. Bu karikatürler ise Hoca'nın fıkralarını görsellik boyutuyla güncellemiş; fıkraları öncesi, sonrası ve yaratım süreçlerine göre değerlendirmiştir (Deveci, 2017, s. 1207-1223).

Nasreddin Hoca'nın güncellendiği ve sanal kültür ortamında yeniden yaratıldığı paylaşımların birkaçı aşağıdaki gibidir:

Paylaşım: 1 (URL-1)

Paylaşım: 2 (URL-2)

Paylaşım: 3 (URL-3)

Nasreddin Hoca'nın göle maya çaldığı epizodu ihtiva eden fıkraya atıflarda bulunulan yukarıdaki paylaşımlara bakıldığında Hoca'nın söz konusu eylemi, sosyal medya paylaşımcılarının fıkra ile ilgili bazı düşüncelerini ifade etmektedir. Nitekim Paylaşım 1'de Hoca'nın göle maya çalmak gibi anlamsız olarak algılanan hareketi, paylaşım yapanlar ve bu paylaşımı beğenen sosyal medya kullanıcıları tarafından mantıklı bir sonuca bağlanmış ve herkesin yadırgadığı Hoca, nihayetinde bir yoğurt fabrikası kurarak zengin olmuştur. Paylaşım 2'de ise Nasreddin Hoca fıkralarının mantığına uygun olarak gölün oruçlu olabileceği fikri ortaya çıkmış ve "Ya tutarsa" sözü Hoca'nın aksine sıradan bir insana söylenmiştir. Bu durumda da şaşkınlık yaşayan kişi Nasreddin Hoca olmuştur. Paylaşım 3'te de maya göle değil çöle çalınmaktadır. Göle maya çalma eyleminin getirdiği absürtlük daha da ileriye götürülmüş ve Hoca, gölün aksine içinde su bulunmayan çöle maya çalmaya çalışmaktadır. Kendisine bu durum hatırlatılsa da Hoca, deney yaptığını ifade etmektedir. Bunun yanında Paylaşım 2 ve 3'te hazırcevaplık özelliğinin Hoca'nın aksine sıradan insanlara verilmesi geleneğe ters düşmekte ve bu durum da paylaşımlara ayrı bir mizah katmaktadır.

Paylaşım: 4 (URL-4)

Paylaşım: 5 (URL-5)

Nasreddin Hoca güncellemelerinde işlenen bir diğer unsur ise Hoca'nın eşeğe ters binmesidir. Hoca, Paylaşım 4'te son model bir arabaya ters binmiştir. Bu davranışı ise

fikralardan çok para kazanıp lüks bir araba alması ve paranın onu değiştirmediyini kanıtlamak için de eşeğine olduğu gibi arabaya da ters binmesi şeklinde açıklanmaktadır. Paylaşım 5'te ise Hoca'nın en karakteristik özelliği olan eşeğe ters binmesinin nedeni medyatik olma kaygısı olarak gösterilse de Hoca bu durumu kabul etmemektedir.

2. Keloğlan

Türk masallarının millî kahramanı (Şimşek, 2017, s. 41-57) olarak nitelendirilen Keloğlan, halkı temsil eden bir tiptir. Türk insanının imkânsıza ulaşma simgesi olarak kabul edilen ve halkın toplumsal belleğinde yaratılan Keloğlan bu özelliğini dış görünüşü ve zekâsı arasındaki farkla da destekler. Keloğlan, Türk'ün otorite karşısındaki tutumu ile aklını, zekâsını, azmini, başarısını, şansını ve saflığını kendinde toplamış bir masal kahramanıdır. O, halkın kolektif arzu ve bilinçaltının getirdiği ortak düşünceler çerçevesinde aklını, bazen de şanslı kişiliğini kullanarak güce ve otoriteye karşı koyar ve sonunda daima zafere ulaşır (Şimşek, 2007, s. 70).

Keloğlan'ın güce, otoriteye, rakiplerine ya da düşmanlarına karşı verdiği mücadelesinde akli, zekâsı, kurnazlığı ve hilebazlığı en büyük yardımcısıdır. Epik dönemlerdeki soylu ve yiğit kahramanlar, toplumun değişen sosyokültürel hayatının ve tefekkür dünyasının ihtiyaçlarına cevap vermemeye başladığı zamanlarda onlarla zıt nitelikler taşıyan ve halkın yeni gereksinimlerini karşılayabilen yeni kahramanlar ortaya çıkmıştır. Bu kahramanlar, epik kahramanlar gibi soylu, yiğit ve ferdi dramlardan uzak bir nitelik göstermeyip aksine halkın içinden, halk dilini kullanan, halk gibi davranan ve bireysel dert ve sıkıntılarla başa çıkmaya çalışan sıradan tiplerdir. Bu bağlamda Nasreddin Hoca ve Keloğlan gibi karakterler, soylu ve kahramanlık sergileyen tipler değil sıradan insanlar gibi hileye başvurabilen, insanları güldüren, fakir bir aileden gelebilen, çok zayıf ya da çok şişman olabilen tiplerdir (Özcan, 2013, s. 249-252).

Masal kahramanı olarak Keloğlan, elektronik kültür ortamlarında pek çok defa güncellenmiştir. Bu güncellemelerin en bilineni Keloğlan'ı, Rüştü Asyalı'nın canlandığı ve 1971-1976 yılları arasında çekilen Keloğlan filmleridir. Söz konusu filmlerde, masal metinlerine tam olarak riayet edilemese de Keloğlan'ın akıllı ve zeki olması, gerektiğinde hileye başvurması ve müşkül zamanında şansının yaver gitmesi gibi karakteristik özellikleri muhafaza edilmiştir. Bu filmlerden "Keloğlan Aramızda" filminde ise kontekst, masal dünyası yerine 1970'lerin İstanbul'udur. Söz konusu filmde anakronik³ bir yaklaşımla yeniden güncellenen

³ Anlatılarda, olay ya da kahramanın zaman içerisinde ileriye veya geriye dönük sıçramalar yapabilmesini, yani olayın yarıda kesilip zamansal bağlamda geçmişe veya geleceğe dönüşlerle (flashback) devam etmesini açıklamak için kullanılan "anakroni", "tayy-ı mekân ve tayy-ı zaman" olarak da bilinmektedir. Anakroni, olayların ya da zamansal

Keloğlan'ın gelenekteki özellikleri ise form değiştirmiş olsa da aynı fonksiyonları yerine getirmektedir (Kızıldağ, 2016, s. 447-458). Keloğlan güncellemelerinin bir diğeri ise TRT ÇOCUK kanalında, 2009-2013 yıllarında yayınlanan çizgi dizi serisidir. Masal metinlerinden farklı olarak doğumu, ailesi, fiziki görünüşü ve yaşı gibi birtakım özellikleri farklılaştırılmış olsa da Keloğlan'ın temel karakteristik özellikleri benzer şekilde muhafaza edilmiştir (Bayraktar, 2014, s. 46).

Çalışmamızın bu bölümünde Keloğlan'ın sanal kültür ortamlarında nasıl güncellendiğine değinilecektir:

Paylaşım: 6 (URL-6)

Paylaşım: 7 (URL-7)

Keloğlan'ın gelenekteki fiziki ve karakteristik özelliklerinin korunduğu yukarıdaki paylaşımlara bakıldığında hem kel hem de zeki ve kurnaz olduğu özellikle vurgulanmakta; padişahın kızı ile evlenebilmek için zekâsını kullandığı ifade edilmektedir. Paylaşım 6'da Keloğlan'ın zekâsı, basit şekiller yapabilmesiyle ölçülmekte iken Paylaşım 7'de ise kıvrak zekâsı sayesinde önce padişahın kızı ile evlenebildiği, evlilikten sıkılınca da yine zekâsını kullanarak kızdandı belirlenmektedir. Bunun yanında padişahın, kızını vermek için Keloğlan'ı sınaması ve ejderha öldürmek gibi masal metinlerine ait motiflerin paylaşımlarda korunması dikkati çeken durumlardandır.

3. Dede Korkut

Büyük Türk âlimi M. Fuad Köprülü'nün "Bütün Türk edebiyatını terazinin bir gözüne, Dede Korkut'u öbür gözüne koysanız yine de Dede Korkut ağır basar." (Sakaoğlu, 1998, s. 6) sözüyle hikâyelerinin önemine dikkat çektiği Dede Korkut, 14. yy.da kaleme alınan ve yazarı bilinmeyen *Kitab-ı Dedem Korkut Alâ Lisan-ı Taife-i Oguzân* adlı eserin giriş bölümünde

bölümlerin anlatının söylemindeki dizilme düzlemi ile aynı olayların anlatı içindeki ardışıklık düzeniyle bir karşılaştırma yapmak demektir. Yani anakroni, şimdiki andan geçmişe ve geleceğe uzanabilmektedir (Daha fazla bilgi için bkz. Kızıldağ, 2016: 447-458; Gennette, 2011, s. 23-38; Bal, 1985, s. 59).

verilen bilgiye göre Hz. Muhammed zamanına yakın bir tarihte yaşamış, Bayat boyundan bilge bir şahsiyettir. Oğuzların akıl hocası olan ve her müşkülünü halleden Dede Korkut (Korkut Ata); gelecekte ve gaipten haberler veren, hikmetli sözler söyleyip boy boylayan, soy soylayan ve halkın geçmişini, ilmini ve töresini bilen âlim bir ozandır (Ergin, 1997, s. 73-76).

Dede Korkut, tarihi kaynaklarda da bahsedilen bir ozandır. *Camiü't Tavarih*'te Bayat boyundan Kara Hoca'nın çok akıllı ve keramet sahibi bir oğlu olduğu ifade edilen Korkut Ata'nın güzel sözleri ve kerametleri bulunduğu, ayrıca iki yüz doksan beş yıl ömür sürdüğü de vurgulanmaktadır. Aynı eserde Oğuz hükümdarına vezirlik yaptığı ve beylerin çocuklarına ad koyduğu ifade edilen Korkut Ata, ünlü Çağatay şairi Ali Şir Nevai'nin biyografik eserlerinde de veli bir kişi olarak tanıtılmıştır. Bu esere göre Dede Korkut, Türkler arasında büyük bir üne sahiptir ve gelecekte haberler vermektedir. Dede Korkut hakkında *Şecere-i Terakime*'de de bilgi verilmiş ve onun üç padişaha vezirlik yaptığı, iki yüz doksan beş sene yaşadığı ifade edilmiştir. Hakkında anlatılan bir efsaneye göre ise Korkut Ata, türküsünü söylediği sürece ölüm ona yaklaşamazmış. Gücü kalmayıp türkü söylemeyi bıraktığı anda ölüm bir yılan suretine bürünüp Korkut Ata'yı öldürmüştür. Bu yüzdendir ki onun türküsünün söylendiği yere ölüm yaklaşamazmış (Özdemir, 2003, s. 25-31).

Dede Korkut, günümüzde metinlerarası söylem boyutuyla da değerlendirilmiş ve Türkiye sahasında dizi, sinema filmi, çizgi film ve animasyonlar hâlinde görselleştirilmiştir. Söz konusu filmlerin en bilineni, televizyon dizisi hâlinde TRT 1'de "Türk Kültürüne Armağan" başlığıyla 2007'den itibaren yayınlanmaya başlayan seridir (Uyanık, 2009, s. 35). Söz konusu serilerde hikâyelerin aslına sadık kalınmaya çalışılmış; gerek oyuncuların kılık kıyafeti gerek de bestelenen melodilerle izleyiciye hikâyelerin geçtiği zamanın dokusu hissettirilmeye çalışılmıştır. Serilerde Fuad Poladov'un canlandığı Dede Korkut karakteri ise hikâyelerinde olduğu gibi olayları sonradan tahkiye etmekte ve hikâyelerin içeriğine uygun olarak zaman zaman vakanın merkezinde olabilmektedir. Dede Korkut güncellemelerinden biri de 2016-2017 yıllarında Burak Aksak'ın yönettiği "Dede Korkut Hikâyeleri" isimli sinema filmi üçlemesidir (URL-8). Deli Dumrul, Bamsı Beyrek ve Salur Kazan hikâyelerinin işlendiği filmlerde, doku eski Türk kültüründen izler taşısa da günümüz mizah anlayışına ait bazı müdahaleler göze çarpmaktadır. Salih Kalyon'un canlandığı Dede Korkut karakteri de bu müdahalelerden etkilenmiş ve gelenekte var olan Dede Korkut imgesinden çok uzak bir profil çizmiştir. Filmde Dede Korkut, hikâyelerde olduğu gibi olayları gelecek nesillere aktaran bir işlevde karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmamızın bu bölümünde ise Dede Korkut'un sanal kültür ortamında nasıl güncellendiği tespit edilmiştir:

Paylaşım: 8 (URL-9)

Paylaşım: 9 (URL-10)

Paylaşım: 10 (URL-11)

Paylaşımlar incelendiğinde görülmektedir ki gelenekte boy boylayıp soy soylayan, geçmişten hikâyeler anlatan Dede Korkut, sanal kültür ortamlarında da aynı özelliğini korumakta ve sosyal medya kullanıcılarının zihninde hikâye anlatma fonksiyonunu muhafaza etmektedir. Paylaşım 8’de Dede Korkut, aklında çok güzel hikâyeler olduğunu ve film çekmek istediğini bir arkadaşına anlatmaktadır. Paylaşım, on iki hikâyenin, arkadaşının sözünde durmayarak herkese anlatması sonucunda yayıldığını ifade etmekte ve bu durumu geleceğe aykırı olarak mizahi bir biçimde ele almaktadır. Paylaşım 9’da ise hikâyelerin olağanüstülüğüne bir gönderme yapılarak Dede Korkut’un palavracı bir hikâye anlatıcısı olduğu, günümüz askerlik anılarını abartarak anlatan kişilere benzediği vurgulanmaktadır. Paylaşım 10’da da Dede Korkut’un hikâye anlatıcı kimliği korunmuş ve hikâyelerde vakanın merkezinde olduğu sahnelerle gönderme yapılarak anısını anlatan sıradan bir insana benzetilmiştir.

Paylaşım: 11 (URL-12)

Paylaşım: 12 (URL-13)

Paylaşım 11 ve 12’de ise Dede Korkut’un ismine dikkat çekilmek istenmiştir. Gelenekte Dede Korkut, doğumu esnasında insanlara korku vermiş ve efsanelere göre “Korkut” adını alması tesadüf olmamıştır. Hakkında anlatılan bir efsaneye göre Dede Korkut, torbaya benzer bir yığıntının içinde doğmuştur. Bunu gören insanlar da korkudan kaçışmış ve annesi ona “Korkut” adını vermiştir. Başka bir efsaneye göre ise üç yıl anne karnında kalan Korkut, doğduğunda dünya üç gün üç gece karanlığa bürünmüş; fırtınalar kopmuş ve dağları, nehirleri kapkara bir duman kaplamıştır. Bu durum karşısında dehşete kapılan insanlar, çocuğa “Korkut” adını vermişlerdir (Bayat, 2003, s. 32-33). Paylaşımlara bakıldığında da Dede Korkut’un insanları korkuttuğu, korkutmaya çalıştığı ya da fonksiyonunun korkutmak olduğu gibi izlenimler verilmiştir. Fakat söz konusu paylaşımlarda Dede Korkut’un korkutma işlevini gelenektekinin aksine doğumu esnasında değil ihtiyarlığında yerine getirdiği ifade edilmeye çalışılmaktadır. Nitekim Paylaşım 11’de korkutma eyleminin “Böö” nidası olduğu belirtilirken Paylaşım 12’de ise söz konusu eylemin “korkutucu masal/hikâye” ile gerçekleşmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bunun yanında, Paylaşım 12’de Dede Korkut’un gelenekteki gibi olmasa da insanlara korkunç masallar anlatan bir hikâye anlatıcısı olduğu yinelenmektedir.

4. Deli Dumrul

Deli Dumrul, Dede Korkut Hikâyelerindeki kahramanlardan biri olup kuru bir çayın üzerine köprü yaptırması ve geçenden otuz üç, geçmeyenden de döve döve kırk akçe almasıyla bilinmektedir. Hikâyede bu davranışının sebebi Deli Dumrul’un, yiğitliği ile kahramanlığının her yere yayılmasını istemesi olarak açıklanmışsa da (Ergin, 1997, s. 177) Saydam’a (2013: 210) göre Dumrul, yaşadığı travmatik yabancılaşmaların verdiği psikolojik sorunlar neticesinde kendince geliştirdiği başa çıkma yöntemlerini kullanmaktadır. Yani Deli Dumrul, yaşam kaynağı olan suyun yok olmasını kabullenememiş ve geçmeyenden de zorla akçe alarak diğer insanların bu yok oluşu kabullenmesine de engel olmaya çalışmıştır. Rzasoy (2012, s. 175), Deli

Dumrul'un bu davranışını mitolojik düşüncedeki kaos-kozmos ilişkisi bağlamında değerlendirmiş ve Dumrul'un kuru bir çayın üzerine köprü yaptırmasını kozmosa giden yolda kaotik bir eylem olarak yorumlamıştır. Hem “cesur, yiğit” hem de “akıl hastası, akli dengesi yerinde olmayan” anlamlarında kullanılan “deli” sözcüğünün halk anlatmalarındaki anlamlarına değinen Koçak (2006, s. 283-284) ise destan, hikâye, fıkra, masal gibi halk anlatılarında geçen “deli” sıfatlı kahramanlar üzerinde yaptığı tipoloji ile delilik kavramının “alp/yiğit deli tipi”, “veli deli tipi” ve “akıl hastası deli tipi”nden birini karşıladığını savunmuştur. Araştırmacı, Deli Dumrul ile birlikte Dede Korkut Kitabı'ndaki “deli tipi”ni “alp/yiğit deli tipi” kategorisine dâhil ederek Dumrul'un kuru çayın üzerine köprü inşa edip geçenden otuz üç, geçmeyenden kırk akçe almasının altında yatan nedeni yiğitliğine bağlamıştır.

Deli Dumrul, Dede Korkut Hikâyeleri dâhilinde güncellenen film, dizi ve animasyonlarda da yerini almıştır. Söz konusu güncellemelerde gelenekteki özellikleri muhafaza edilen Dumrul, sadece Burak Aksak'ın yönettiği “Dede Korkut Hikâyeleri: Deli Dumrul” adlı filmde geleneğin aksine absürt mizah anlayışıyla ele alınmıştır. Bu güncellemelerin yanında Dede Korkut Hikâyelerinden bağımsız olarak Deli Dumrul ile özdeşleştirilmiş “Deli Dumrul: Kurtlar Kuşlar Âleminde” ve “Deli Dumrul: Hop Dedik” adlı sinema filmleri de bulunmaktadır. Hikâye ile sinema filmleri, Dumrul'un kişisel özellikleri bakımından benzerlikler göstermekle birlikte olay örgüsü ve zaman-mekân unsurları açısından da ise birtakım farklılıklar barındırmaktadır (Solmaz, 2015, s. 139-148).

Sanal kültür ortamında güncellenen ve mizahi bir hüviyet ile anlık görsellik kazandırılan Deli Dumrul, sosyal medya başta olmak üzere internet ortamlarında paylaşılp adeta yeniden yaratılmaktadır:

Paylaşım: 13 (URL-14)

Paylaşım: 14 (URL-15)

Paylaşım 13 ve 14'e bakıldığında Dumrul'un “deli” sıfatı, gelenekteki “alp/yiğit tipi” yerine “psikolojik sorunları olan insan” şeklinde yorumlanmış ve köprüünün başında bekleme

davranışı da bu duruma bağlanmıştır. Hatta karikatürlere mizah katmak için yerleştirilen ve hikâyeye dâhil olma isteğinde bulunduğu ifade edilen sıradan kişilerin de “delilik” olgusuna paralel olarak “panik atak” ve “birazcık deli” oldukları vurgulanmıştır.

Paylaşım: 15 (URL-16)

Paylaşım: 16 (URL-17)

Paylaşım 15 ve 16'da da Dumrul'un akıl sağlığının yerinde olmadığı yönünde göndermeler bulunmaktadır. Paylaşım 15'te Dumrul, Yunan mitolojisine dâhil olmak istemekte, fakat “akli dengesi bozuk” olduğu için kabul edilmemektedir. Bu yüzden de kendisine yakıştırılan “deli” sıfatına uygun olarak Yunan mitolojisine ait kahramanları dövme istemektedir. Paylaşım 16'da ise Dumrul, geleneksel rolünün aksine bu kez köprüden geçmek isteyenleri geri çevirmekte ve yanına *Yüzüklerin Efendisi* filminin karakteri Gandalf'ı da alarak, bir başka deyişle, “deli” olduğunu ispat etmektedir.

Paylaşım: 17 (URL-18)

Paylaşım 17'de ise Dumrul, kısa sürede zengin bir işadamı olan Anadolu girişimci olarak tanıtılmaktadır. Nasıl bu kadar zengin olduğunu soran kişiye “Başlangıçta ‘deli’ demişlerdi” cevabını vermesiyle Dumrul'un “deli” sıfatının “akıl hastası” manasında değil “kimsenin aklına gelmeyi yapan, dahi” anlamıyla kullanıldığı açıkça görülmektedir.

5. Ferhat

İran kaynaklı olduğu düşünülen fakat halk arasında yayılarak bir Türk halk hikâyesi hüviyetine bürünen (Boratav, 1988, s. 46) Ferhat ile Şirin hikâyesinin kahramanı Ferhat, gelenekte, âşık olduğu Şirin'e kavuşabilmek için şart koşulan büyük bir dağı delip su getirmesi ile bilinmektedir. Şirin'e olan aşkın verdiği gücün bir tezahürü olan ve bir erginlenme sınavı (Özdemir, 2015: 245) olarak sembolize edilen "su akıtılması imkânsız olan dağı" delmesine az bir zaman kala Ferhat, Hüsrev'in dadısının söylediği Şirin'in öldüğü yönündeki yalana inanır ve oracıkta kendini öldürür (Özarlan, 2006, s. 174-209).

Klasik mesneviler yoluyla halk edebiyatı dairesinde de işlenen Ferhat ile Şirin hikâyesine paralel olarak Ferhat, sözlü edebiyatta da yer almış ve halk şairleri tarafından anlatılagelmiştir. Karagöz, meddah gibi geleneksel Türk tiyatrosu öğelerine de konu olan (Bars, 2012, s. 998) Ferhat, sinema filmlerine de yansımış; Tunç Oral, Cüneyt Arkın gibi aktörlerle elektronik kültür ortamlarında güncellenmiştir (URL-19). Söz konusu filmlerde geleneğe bağlı kalınarak tasvir edilen Ferhat, halk hikâyesi kahramanlarının aynı apartmanda yaşadığı konusunu işleyen "Evlidir Ne Yapsa Yeridir" isimli filmde ise Halit Akçatepe tarafından canlandırılmıştır. Günümüzde günlük hayat şartlarına bağlı olarak aşk-evlilik çatışmasının getirdiği kadın-erkek ilişkileri bağlamında parodileştirilen Ferhat; filmde içki içen, kumarbaz bir karakterde ve "dağları delen pehlivan" görünümünün oldukça uzağındadır (Yıldız, 2009, s. 77).

Yazılı, sözlü ve elektronik kültür ortamlarında güncellenen Ferhat ile Şirin hikâyesine bağlı olarak yeniden yaratılan Ferhat, sanal kültür ortamlarında da yerini almış ve "dağ delme" motifi korunarak çeşitli paylaşımlara konu olmuştur:

Paylaşım: 18 (URL-20)

Paylaşım: 19 (URL-21)

Paylaşım: 20 (URL-22)

Ferhat'ın gelenekte var olan dağ delme eylemine mizahi açıklamalar getiren yukarıdaki paylaşımların bağlamları hikâyenin ortaya çıktığı dönemleri ifade etmeye çalışsa da açıklamaların tamamen günümüz şartlarına ait olması mizah unsurunu ön plana çıkarmaktadır. Paylaşım 18'de Ferhat, hikâyede tahkiye edildiği gibi Şirin'e taliptir ve her şeyi yapmaya hazırdır. Fakat Şirin'in yakınları, günümüzdeki evlilik programlarının bir ritüeli hâline gelen çay içme eylemini gerçekleştirmelerini önermekte; bunun için de öncelikle köye içme suyunun getirilmesinin şart olduğunu ifade etmektedir. Ferhat ile Şirin hikâyesine uygun olarak oluşturulmuş olan söz konusu paylaşım, Ferhat'ın dağı delmesinin nedenini Şirin'le evlenebilmesi için yakınlarının bu durumu fırsata çevirmesi şeklinde açıklamaktadır. Paylaşım 19'da ise Ferhat'ın dağı delmesi apayrı bir nedene bağlanmıştır. Yine günümüzde, sosyal medya ortamlarında "fake (sahte) hesap" olarak bilinen ve şaka yapma amacıyla kullanılan yöntem, hikâyenin ortaya çıktığı eski zamanlara uyarlanmıştır. Sahte mektup yoluyla insanları kandıran iki arkadaş, Ferhat'a "Şirin" ismiyle mektup yazmakta ve ondan yapılması imkânsız şeyler yapmasını istemektedir. Söz konusu paylaşım, Ferhat'tan dağları delmesi talep edilmektedir. Paylaşım 20'de ise Ferhat'ın bir banka soyguncusu olduğu ifade edilmekte, dağı delmesinin sebebi de bankaya tünel kazması ve bu esnada Şirin'e yakalanarak ona olan aşkı için bu eylemi gerçekleştirdiği yönünde yalan söylemesi şeklinde açıklanmaktadır.

Paylaşım: 21 (URL-23)

Paylaşım: 22 (URL-24)

Paylaşım: 23 (URL-25)

Ferhat'ın dağı delme eylemini nasıl gerçekleştirdiğini tasvir eden yukarıdaki paylaşımlar da diğerleri gibi günümüz bağamlarına uyarlanmış, mizah unsuru bu şekilde ortaya çıkmıştır. Paylaşım 21'de Ferhat, Şirin için dağı delmekte; fakat bir yandan da Şirin'in, cep telefonuna gönderdiği kısa mesajlara cevap vermeye ve kıskançlıklarına katlanmaya çalışmaktadır. Paylaşım 22'de ise Ferhat, dağı duvar delme aleti ile delmekte ve Şirin de o esnada elektrikli süpürge ile tozları almaktadır. Paylaşım 23'te de Ferhat, aşkı için dağları deldiği haberini Şirin'e yol çalışması olduğunu işaret eden bir trafik levhası ile ifade etmeye çalışmaktadır.

Paylaşım: 24 (URL-26)

Paylaşım: 25 (URL-27)

Paylaşım: 26 (URL-28)

Gelenekte dağ delme eylemi tamamlanamadan Ferhat ile Şirin'in ölmesine rağmen yukarıdaki paylaşımlarda eylem tamamlanmış ve sonrasındaki gerçekleşmesi muhtemel durumlar tasvir edilmeye çalışılmıştır. Ferhat'ın dağı deldikten sonraki yakın, orta ve uzak gelecekteki Şirin ile olan ilişkisi bu paylaşımlarda mizahi olarak işlenmiştir. Paylaşım 24'te dağ delindikten birkaç dakika sonrası tasvir edilmekte ve Ferhat, yapması gerekenden daha fazlasını yaptığı için köyü su basmak üzeredir. Paylaşım 25'te ise dağı delip köye su getiren Ferhat, âşık olduğu Şirin'in yanına geldiğinde onun bir su tüccarıyla evlendiğini görür. Paylaşım 26'da da Ferhat'ın dağı delmesinin üzerinden yıllar geçmiş ve Ferhat ile Şirin evlenmiştir. Şirin, zamanında kendisi için dağları delip köye su getiren Ferhat'tan bir bardak su istemekte; fakat Ferhat, günümüz evliliklerinde de görüldüğü düşünülen kadın-erkek ilişkisi çerçevesinde bir davranış sergileyerek bu isteğini reddetmektedir.

İncelememize esas olan anlatı kahramanlarının yeniden yaratıldığı sanal kültür ortamlarında muhafaza ettiği, kazandığı ve yitirdiği niteliklerini şu şekilde gösterebiliriz:

Tablo 1:

Geleneksel Anlatı Kahramanlar	Korunan Nitelikler	Kazanılan Nitelikler	Yitirilen Nitelikler
Nasreddin Hoca	Mizahi kimliği Zeki kişiliği	Görsellik Anakronik kimlik Absürt mizahi kimlik	Hazırcevap kişiliği
Keloğlan	Zeki ve kurnaz kişiliği Fiziki özelliği (Kel olması) Padişahın kızına talip olması ve evlenebilmek için sınanması	Görsellik Mizahi kimlik Zeki ve kurnaz kişiliğini farklı amaçlar için kullanması	
Dede Korkut	Hikâye anlatıcı kimliği	Görsellik Anakronik kimlik Mizahi kimlik Korkutucu kimliği	Bilge kişiliği Danışman kişiliği
Deli Dumrul	Köprü yapıp geçenden de geçmeyenden de para alması	Görsellik Anakronik kimlik Akıl hastası deli tipi kimliği Mizahi kimlik	Alp'yağit deli tipi kimliği
Ferhat	Delinmesi imkânsız dağları delmesi	Görsellik, Anakronik kimlik Mizahi kimlik	Âşıklığı

Sonuç

Sanal kültür ortamında, günümüz insanının zihninde tasavvur edildiği hâliyle yeniden yaratılan geleneksel anlatı kahramanları, dijital çağın ihtiyaçlarına cevap verebilir hâle gelmiştir. Giriş bölümünde de ifade edildiği üzere içinde bulunduğumuz çağın en büyük gereksinimlerinden biri mizahtır. Nitekim gelenekte Dede Korkut, Deli Dumrul ve Ferhat'ın komiğe dayalı herhangi bir eylem ya da durumu olmamasına rağmen sanal paylaşımlarda bu kahramanlar, mizahi bir kimlikle karşımıza çıkmaktadır. Kahramanı olduğu masallarda birtakım eylemleriyle dinleyenlerde gülme hissi uyandırır da esas itibarıyla Keloğlan'ı da mizahi bir kahraman olarak nitelendirmek yanlış olur. Bu sebeple Keloğlan da söz konusu paylaşımlarda

mizahi bir nitelik kazanmış durumdadır. Gelenekte mizahi kimliğiyle tanınan Nasreddin Hoca ise bu özelliğini paylaşımlarda korumuş ve hatta bu durum absürtlük de kazanarak günümüz mizahına uygun hâle gelmiştir. Anlatı kahramanlarının dijital ortamda kazandığı niteliklerden biri de anakronik kimliktir. Eski dönemlerde yaşamış olan ya da yaşadığı zannedilen kahramanların günümüz koşullarına uyarlandığı bu paylaşımlarda öne çıkan anakroni (zaman ve mekânda sıçramalar yapabilme), komik unsurunu da desteklemiş ve adeta mizaha mizah katmıştır. Anakroni yapılırken de bazı unsurların korunması (örneğin kahramanların kıyafetlerinin yaşadığı çağa göre betimlenmesi), aynı zamanda, eski ile modern şartların mukayese edilerek mizah yaratılmasına neden olmuştur. Paylaşımlarda kahramanların bazı niteliklerini korurken bazı özelliklerini de yitirdiğini görmekteyiz. Nitekim Nasreddin Hoca'nın karakteristik özelliklerinden biri olan hazırcevap kişiliği paylaşımlarda kaybolmuşken zeki kimliği ise hâlâ yaşamaktadır. Bu durum Keloğlan için de geçerlidir. Zeki ve kurnaz niteliğini sanal kültür ortamında da korumaya devam eden Keloğlan fiziki özelliklerini de muhafaza etmektedir. Dede Korkut ise gelenekte var olan hikâyeye anlatıcı kimliği ile sanal ortamlarda yaşamaya devam ederken bilge ve danışman kişiliğini yitirmiş; insanları korkutma amacını taşıyan esprili bir niteliğe bürünmüştür. Dijital âlemde de dere üzerine köprü yapan Deli Dumrul, "deli" sıfatını gelenekte yiğitliği vesilesiyle almış olmasına rağmen bu durum, Dumrul'un "akıl hastası" olduğu gerekçesiyle mizahi bir şekilde yorumlanmıştır. Ferhat ise sanal kültür ortamında da delinmesi imkânsız dağları delmektedir. Fakat bu eylemi, farklı nedenlere bağlanmıştır. Paylaşımlara göre Ferhat, Şirin'e âşık olduğu için değil günümüz mizahına uygun nedenlerden dolayı dağları delmektedir.

Kaynaklar

- Aktaş, Ö. (2016). Bir iletişim yöntemi olarak caps/memes. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 6/14, 1-14.
- Aktulum, K. (2013). *Folklor ve metinlerarasılık*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Aslan, F. (2011). Sanal kültür ortamında güncellenen Nasreddin Hoca fıkraları. *Turkish Studies*, 6/4, 39-60.
- Bal, M. (1985). *Narratology: Introduction of the theory of narrative*. Toronto: University of Toronto.
- Bars, M. E. (2012). Ferhat ile Şirin Hikâyesi'nde büyülü gerçekçilik. *Turkish Studies*, 7/4, 995-1008.
- Bayat, F. (2003). *Korkut Ata-mitolojiden gerçekliğe Dede Korkut*. Ankara: Karam Araştırma ve Yayıncılık.
- Bayraktar, Z. (2014). Geleneğin güncellenmesi bağlamında masaldan çizgi filme Keloğlan tipi üzerine. *İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 49/49, 19-51.
- Boratav, P. N. (1988). *Halk hikâyeleri ve halk hikâyeciliği*. İstanbul: Adam Yayınları.

- Boyras, Ş. (2008). Sözlü anlatıların sürekliliği üzerine düşünceler. *Folklor/Edebiyat*, 54, 105-118.
- Daşdemir, Ö. (2014). Sanal ortamda pazarlama aracı olarak yeniden yazılan Nasreddin Hoca fıkraları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7/29, 210-219.
- Deveci, Ü. (2017). Nasreddin Hoca fıkralarından Nasreddin Hoca karikatürlerine medyalararasılık. *İdil*, 6/32, 1207-1223.
- Ekici, M. (2008). Geleneksel kültürü güncellemek üzerine bir değerlendirme. *Milli Folklor*, 80, 33-38.
- Ergin, M. (1997). *Dede Korkut kitabı ı giriş-metin-faksimile* (4. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.
- Gennette, G. (2011). *Anlatının söylemi: yöntem hakkında bir deneme*, (Çev. Ferit B. Aydar). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Karahisar, T. (2015). Basılı mizahı paylaşılan mizaha doğru dönüşüm: internette mizah. *TOJDAC*, 5/1, 76-90.
- Kayaoğlu, E. (2009). *Medyalararasılık-edebiyat bilimine yeni bir yaklaşım*. İstanbul: Selenge Yayınları.
- Kızıldağ, H. (2016). anakronik bir kahraman: Keloğlan aramızda. *JASSS*, 53, 447-453.
- Koçak, A. (2006). Halk anlatılarında deli tipi üzerine bazı tespitler, *Mitten Meddaha Türk Halk Anlatıları Uluslararası Sempozyum Bildirileri*. Ankara: Gazi Üniversitesi Türk Halk Bilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, 280-289.
- Ong, W. J. (2004). *Sözlü ve yazılı kültür-sözün teknolojileşmesi*, (Çev. Sema Postacıoğlu Banon). İstanbul: Metis Yayınları.
- Öğüt Eker, G. (2014). *İnsan kültür mizah* (3. Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Özarslan, M. (2006). *Ferhat ile Şirin mukayeseli bir araştırma*, İstanbul: Doğu Kütüphanesi Yayıncılık.
- Özcan, T. (2013). Modern bir öncü: Keloğlan. *Bilig*, 65, 247-258.
- Özdemir, H. (2003). Dede Korkut'un kişiliği ile ilgili efsaneler. *Türkoloji Dergisi*, 16 (2), 23-33.
- Özdemir, N. (2010). Mizah, eleştirel düşünce ve bilgelik: Nasreddin Hoca. *Milli Folklor*, 87, 27-40.
- Özdemir, S. D. (2015). Kahramanın sembolik yolculuğu bağlamında Ferhat ile Şirin hikâyesi üzerine bir inceleme. *IJOESS*, 6/20, 242-253.
- Rzasoy, S. (2012). Oğuz mitolojisinde kaos ve onun deli paradigmaları. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24, 169-180.
- Sakaoğlu, S. (1998). *Dede Korkut kitabı ı incelemeler-derlemeler-aktarmalar*. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- Saydam, M. B. (2013). *Deli Dumrul'un bilinci/Türk-İslam ruhu üzerine bir kültür psikolojisi denemesi* (3. Basım). İstanbul: Metis Yayınları.
- Solmaz, E. (2015). Geleneğin güncellenmesi bağlamında 'Duha Koca Oğlu Deli Dumrul' hikâyesiyle 'Deli Dumrul Kurtlar Kuşlar Âleminde' ve 'Hop Dedik: Deli Dumrul' adlı sinema filmlerinin karşılaştırılması üzerine bir deneme. *E. Ü. Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 15/2, 139-148.

- Şimşek, E. (2007). Masalların sembolik dili bağlamında ‘Keloğlan Tipi’ üzerine bir değerlendirme. *İtaki*, 2, 61-73.
- Şimşek, E. (2017). Türk masallarının milli tipi: Keloğlan. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 11, 41-57.
- Tüzel, M. S. (2010). Görsel okuryazarlık. *TÜBAR*, XXVII, 691-705.
- Yyanık, S. (2009). Dede Korkut anlatmalarında metinlerarası söylem. *Milli Folklor*, 83, 30-40.
- Yıldırım, D. (1998). *Türk Bitiği-araştırma inceleme yazıları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldız, T. (2009). Evlidir Ne Yapsa Yeridir filminde ‘Kutsal Aşk’ın parodileştirilmesi. *Milli Folklor*, 83, 70-78.

İnternet Kaynakları

- URL-1: <https://www.uludagsozluk.com/k/g%C3%B6le-maya-%C3%A7almak/> Erişim T.: 28/05/2018
- URL-2: <https://tr.pinterest.com/pin/418623727835385189/> Erişim T.: 29/05/2018
- URL-3: <http://www.incicaps.com/zappa/4/> Erişim T.: 29/05/2018
- URL-4: <https://tr.pinterest.com/pin/517421444668726776/> Erişim T.: 27/05/2018
- URL-5: <http://sosyobaz.com/ya-tutarsa-gulmekten-kirilacaginiz-nasrettin-hoca-karikaturleri> Erişim T.: 24/05/2018
- URL-6: <http://www.edebiyatfatihi.net/2015/04/keloglan-karikaturu.html> Erişim T.: 24/05/2018
- URL-7: <https://twitter.com/jokkomik/status/495673463974404096> Erişim T.: 24/05/2018
- URL-8: <http://www.sinematurk.com/icerik/5280-burak-aksaktan-dede-korkut-hikayeleri-geliyor/> Erişim T.: 14/05/2018
- URL-9: <https://tr.pinterest.com/pin/165999936245336328/> Erişim T.: 22/05/2018
- URL-10: <https://www.kizlarsoruyor.com/internet-teknoloji/a47405-ozu-olmayan-sozler> Erişim T.: 23/05/2018
- URL-11: <http://www.incicaps.com/mococo> Erişim T.: 27/05/2018
- URL-12: <https://paylas.io/p/iSpPDJ7CP3LQFgQtN/dede-korkut-boeoeoeoeoeoe> Erişim T.: 29/05/2018
- URL-13: <http://herocaricare.blogspot.com.tr/2011/03/masal.html> Erişim T.: 28/05/2018
- URL-14: <https://twitter.com/dnzzdr> Erişim T.: 19/05/2018
- URL-15: <https://tr.pinterest.com/pin/448741550364947277/> Erişim T.: 18/05/2018
- URL-16: <https://www.pinterest.com/pin/163325923970487922/> Erişim T.: 24/05/2018
- URL-17: <http://ofpof.com/karikatur/dakikalarca-guleceginiz-8-harika-karikatur> Erişim T.: 26/05/2018
- URL-18: <http://picbear.online/tag/d%C3%B6vmek> Erişim T.: 23/05/2018
- URL-19: <http://www.sinematurk.com/film/3304-ferhat-ile-sirin/> Erişim T.: 30/05/2018
- URL-20: <http://www.eskikitaplarim.com/showthread.php?t=48713> Erişim T.: 30/05/2018
- URL-21: <http://sosyobaz.com/dag-deldiren-ask-a-birde-boyle-bakin-ferhat-sirin-karikaturleri> Erişim T.: 17/05/2018

- URL-22: <http://sosyobaz.com/dag-deldiren-ask-a-birde-boyle-bakin-ferhat-sirin-karikaturleri>
Erişim T.: 20/05/2018
- URL-23: <https://www.flickr.com/photos/gulmekrizi/15729322093> Erişim T.: 18/05/2018
- URL-24: <http://pypalani.com/konu-ferhat-ile-sirin-karikaturu-3604.html> Erişim T.: 11/05/2018
- URL-25: <http://sosyobaz.com/dag-deldiren-ask-a-birde-boyle-bakin-ferhat-sirin-karikaturleri>
Erişim T.: 10/05/2018
- URL-26: <http://sosyobaz.com/dag-deldiren-ask-a-birde-boyle-bakin-ferhat-sirin-karikaturleri>
Erişim T.: 19/05/2018
- URL-27: <http://sosyobaz.com/dag-deldiren-ask-a-birde-boyle-bakin-ferhat-sirin-karikaturleri>
Erişim T.: 22/05/2018
- URL-28: <http://turkcaps.com/capslar/ferhat-sirin-aslinda-karikaturu/> Erişim T.: 27/05/2018

Extended Abstract

The folkloric products that were born in the oral cultural environment and which were orally transmitted to us from various angles embraced various forms in order to meet the needs and expectations of the community in different periods; it has been re-emerged in different genres in line with the needs of the period and the society in question. As a matter of fact, this change, which is also a mythical legend and legendary folk story, continues today. Folklore, which was performed orally in the old periods, became one of the execution areas of today as a virtual culture environment.

In this study, the recreated forms of the traditional Turkish narrative heroes, which have been orally spoken since ancient times, were discussed. The aim of the study was to determine how traditional Turkish narrative heroes were visualized on virtual platforms, and how heroes retained their traditional qualities in this recreation process. Beside this, new features that have been lost and added to the heroes have been tried to be detected. These heroes are: Nasreddin Hoca the anecdote hero, Keloğlan the fairytale hero, Dede Korkut and Deli Dumrul the legendary heroes, Ferhat the folk story hero...

In the study section of the article, a separate title was opened for each of the traditional narrative heroes, and these heroes were tried to be examined under the title. First of all, how each hero takes place in the literature is mentioned and the features of verbal and written cultural environments are determined. Each hero also mentioned updates to the electronic culture environment in the light of previous work, and the recreation forms in the virtual culture environment, which is the main subject of the article, constituted the last chapter of these titles. These recreation forms have been obtained from social media and similar sharing sites and have been reviewed and presented in the text with the name "Sharing". Twenty-two of these shares are cartoons, three caps and one "non-essence" shared on the internet. In the continuation of the subject visual sharing given under the titles, some of the qualities of narrative heroes in the literature and in the reproduction are made. This comparison is shown in a table at the end of the work.

According to the findings obtained at the end of the examination, the most important quality that traditional narrative heroes earn in the virtual culture environment has become visual. Throughout the centuries, the people, who have been orally comprehending the narratives, have made impressions about the collective thought structure by creating visuals and recreation forms for these heroes. Another feature of narrative heroes is humorous identity. Heroes such as Dede Korkut, Ferhat and Deli Dumrul, who have no connection with humor in tradition, have been humorous in a virtual culture environment. Nasreddin Hoca is already a humorous hero by his fingers. In our shared observations, the Hoca became an absurd humorous personality. The anachronistic character is a feature loaded on other heroes except Keloğlan. All of the heroes updated in the virtual environment are recreated with the basic episodes described in the tradition. Nasreddin Hoca was updated with the leaven of the lake shore and reverse riding, the imposing tasks of Keloğlan sultan to marry his daughter, Dede Korkut story telling, Deli Dumrul waiting for the bride and Ferhat for the love mountain drilling episode. In addition to the qualities narrative heroes has retained and won, there are also some features lost by narrative heroes. Nasreddin Hoca's intelligent and cunning, Dede Korkut's wise and advisor, Deli Dumrul's alpan madman and Ferhat's lover personality has lost in the virtual culture environment, but Keloğlan's lost qualities are not mentioned.

It is seen in the conclusion part of the work that narrative kinds and narrative heroes who have deeply influenced the minds of the society do not disappear in any way as it is today from the first creation. These products, which only change form in line with the needs of the period and the society, are also living and reverberating in virtual culture environments which is the basic entertainment tool of our age. Folkloric products, in this new life and performance field, can find new features that are determined in our work and are far from the traditional forms.